

УДК 821.161.2

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863.3/28.208735>

**Ніна ОСЬМАК,**

*orcid.org/0000-0001-8041-0672*

*кандидат філологічних наук, професор,  
професор кафедри української літератури*

*Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова  
(Київ, Україна) [osmaknina711@ukr.net](mailto:osmaknina711@ukr.net)*

**Наталія ГУДОВАНА,**

*orcid.org/0000-0001-8502-7103*

*магістрант факультету української філології та літературної творчості імені Андрія Малишка  
Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова  
(Київ, Україна) [tet-tet-tet@ukr.net](mailto:tet-tet-tet@ukr.net)*

## ХУДОЖНЯ МОДИФІКАЦІЯ МОТИВУ «НЕБЕСНОЇ ДОРОГИ» У РОМАНАХ «КОХАННЯ В СТИЛІ БАРОКО» ВОЛОДИМИРА ДАНИЛЕНКА ТА «ДІМ НА ГОРІ» ВАЛЕРІЯ ШЕВЧУКА

*У статті розкрито в порівняльному аспекті особливості модифікації мотиву «небесної дороги» у романах В. Шевчука «Дім на горі» та В. Даниленка «Кохання у стилі бароко». Образ дороги є одним із домінуючих міфологічних образів, які розроблялися українськими письменниками в другій половині ХХ ст. Творчість двох письменників вирізняється фольклорно-містичним, бароковим, притчевим, готичним, історичним характером, а також тягнє до художньої рецепції давньоукраїнських літературних пам'яток та інтерпретації міфологем.*

*У романі-баладі В. Шевчука образ дороги постає як шлях, який долають герої протягом життя. Здебільшого «синя, або небесна, дорога» у нього уособлює сферу вічного, є смертним шляхом, переправою в потойбіччє, символізує перехід людини зі світу живих у світ мертвих; також цей мотив символізує пошук внутрішньої сутності людини, її справжнього «я», істинної цінності життя і, відповідно, способу психо-інтуїтивного пізнання власної долі персонажами.*

*Сучасний прозаїк В. Даниленко вважає себе продовжувачем традицій В. Шевчука, він акцентує на певній ідентичності своєї творчої манери з естетикою Валерія Шевчука. В. Даниленко розширює тематичні обрії романного жанру, урізноманітнює виразальні засоби й форми реалізації художнього матеріалу, спонукає читача до філософських та психологічних рефлексій. Усі зазначені змістові і формотворчі компоненти поєднуються у тексті роману «Кохання в стилі бароко» завдяки композиційному прийому дороги: архітектор Валерій Колядевич допомагає загадковій жінці Юлії Маринчук розгадати кросворд, який залишив її покійний чоловік. Розгадуючи загадки й мандруючи Києвом, головний герой пізнає самого себе, осмислює життя, розмірковує про цінність таланту й стосунки між чоловіком і жінкою. Виявляється, що це дорога Валерія Колядевича до смерті: як казковий герой, він проходить випробування, загадані йому смертю, з метою пізнати себе і в такий спосіб вивищитися над буденним життям.*

*Зроблено висновок, що мотив «небесної дороги» у романі В. Даниленка «Кохання в стилі бароко» є основним композиційним прийомом: він виступає у значенні життєвого шляху головного героя, його руху до смерті, у процесі якого відбувається пізнання персонажем своєї справжньої сутності й осмислення екзистенційних проблем, а також пошук власного «я». У романі-баладі В. Шевчука «Дім на горі» мотив дороги є багатозначним символом: для одних героїв вона уособлює душевний спокій, щастя, пошук сутності існування, для інших – біль, втрати, страхи й розчарування.*

**Ключові слова:** *мотив, дорога, символіка, екзистенційні проблеми, поетика.*

**Nina OSMAK,**

*orcid.org/0000-0001-8041-0672*

*Candidate of Philology, Professor;*

*Professor of the Department of Ukrainian Literature  
National Pedagogical University of M. P. Drahomanov  
(Kiev, Ukraine) [osmaknina711@ukr.net](mailto:osmaknina711@ukr.net)*

**Natalia HUDOVANA,**

*orcid.org/0000-0001-8502-7103*

*Master's Student of the Faculty of Ukrainian Philology and Literary Works named after Andriy Malysko  
of the National Pedagogical University of M.P. Drahomanov  
(Kyiv, Ukraine) [tet-tet-tet@ukr.net](mailto:tet-tet-tet@ukr.net)*

## THE ARTISTIC MODIFICATION OF THE «HEAVENLY ROAD» MOTIVE IN THE NOVELS BY VOLODYMYR DANILENKO «LOVE IN THE BAROQUE STYLE» AND BY VALERIY SHEVCHUK «THE HOUSE ON THE MOUNTAIN»

*The article deals with the comparative aspect of the peculiarities of the modification of the «heavenly road» motif in the novels of V. Shevchuk «The house on the mountain» and V. Danilenko «Love in the Baroque Style». The image of the road is one of the dominant myths developed by Ukrainian writers in the second half of the twentieth century. The creativity of the two writers is distinguished by folklore-mystical, baroque, parable, gothic, historical character, as well as gravitating to the artistic reception of ancient Ukrainian monuments and interpretation of mythologists.*

*In the novel-ballad of V. Shevchuk, the image of the road appears as a path that heroes overcome throughout their lives. For the most part, the «blue or heavenly road» represents the realm of the eternal, is the mortal way, crossing into the otherworld, symbolizes the transition of man from the world of the living to the world of the dead, also this motif symbolizes the search for the inner essence of man, his true «I», the true value of life. and, accordingly, a way of psycho-intuitive knowledge of one's own character.*

*The contemporary prose writer V. Danylenko considers himself an extension of V. Shevchuk's traditions, he emphasizes on a certain identity of his creative manner with the aesthetics of Valery Shevchuk. V. Danilenko expands the thematic horizons of the novel genre, diversifies the expressive means and forms of realization of artistic material, encourages the reader to philosophical and psychological reflections. All of these content and formative components are combined in the text of the novel «Love in the Baroque style» due to the compositional reception of the road: the architect Valery Koladevich helps the mysterious woman Yulia Marinchuk to unravel the crossword left by her late husband. In solving the mysteries and traveling in Kiev, the protagonist learns about himself, thinks about life, thinks about the value of talent and relationships between man and woman. It turns out that this is the path of Valery Koladevich to death: as a fairy-tale hero, he passes the tests prescribed for him by death in order to know himself and thus to rise above everyday life.*

*It is concluded that the motive of the «heavenly road» in V. Danylenko's novel «Love in the Baroque Style» is the main compositional technique: it acts in the meaning of the life path of the main character; his movement to death, in the course of which the character of his true essence and understanding is realized. existential problems, as well as finding one's self. In V. Shevchuk's novel «The house on the mountain», the motive of the road is a meaningful symbol: for some heroes it represents the peace of mind, happiness, search for the essence of existence, for others - pain, loss, fears and disappointment.*

**Key words:** *motive, road, symbolism, existential problems, poetics.*

**Постановка проблеми.** Архетипний образ дороги належить до першообразів людської культури й колективного підсвідомого: дорога виступала горизонтальною проекцією Світового Дерева, адже також поєднувала три світи: небесний, земний і потойбічний. В українській культурі образ дороги постає не лише як спосіб для переміщення в просторі, а й у значенні «ритуального і сакрально значимого локусу, що має багатозначну семантику і функції» (Левківська, 1999: 125).

Образ дороги є одним із домінантних міфобразів, які розроблялися українськими письменниками у другій половині ХХ ст. у контексті актуалізованого дискурсу барокової літератури, у межах якого простежуються активне звернення письменників до різних міфологічних тем, вільне використання мотивів і сюжетів міфології. Як зазначає Н. Хомеча, «мотив дороги, блукання допомагає реалізувати барокову ідею динамізму, що долає хаос» (Хомеча, 2002: 61).

У цьому контексті особливий інтерес викликає творчість представників житомирської прозової школи – В. Шевчука і В. Даниленка, що вирізняється фольклорно-містичним, бароковим, притчевим, готичним, історичним характером, а також тяжіє до художньої рецепції давньоукраїнських літературних пам'яток та інтерпретації міфологем.

Це дає їм змогу поєднати давнє архаїчне мислення людини з індивідуально-авторською міфотворчістю в художньому творі і, відповідно, створити авторську філософсько-світоглядну концепцію, яка потребує декодування читачами й дослідниками через прочитання окремих її складників.

**Аналіз досліджень.** Студіювання літературознавчих праць із проблеми дослідження дало підстави зробити висновок, що художні твори і світоглядні засади творчості представників житомирської прозової школи стали предметом дослідження П. Білоуса, В. Даниленка, О. Юрчук. Сучасні науковці (С. Андрусів, Т. Бледних, М. Жулинський, Н. Кобилко, Р. Мовчан, М. Павлишин, М. Слабошпицький, Л. Тарнашинська) вивчали стильові, жанрові, сюжетно-композиційні особливості романів В. Шевчука. Змістові і формотворчі складники художніх творів В. Даниленка аналізували І. Бабич, І. Богдан-Терещенко, Н. Зборовська, Н. Козачук, Я. Поліщук, В. Терлецький, Т. Трофименко, Н. Яблонська. Особливості репрезентації мотиву дороги, зокрема й часопростору загалом, в українській літературі досліджували І. Борисюк, Д. Коваленко, Н. Копитянська, В. Коркішко, Н. Хомеча тощо.

**Мета статті** – охарактеризувати символіку та змістове наповнення мотиву «небесної дороги» у

романах В. Шевчука та В. Даниленка, вирізнити спільні та відмінні ознаки, враховуючи творчі напрацювання науковців.

**Виклад основного матеріалу.** Важливим для розгляду мотиву «небесної дороги» є, насамперед, тлумачення самого поняття «мотив» у літературознавстві. Зокрема, прийнятною є думка Т. Кушнірової (Кушнірова, 1999), що мотив у літературі – це формально-змістова одиниця, що є складником фабули і рушієм сюжету, засобом розкриття характерів і вираження ідейного задуму митця. Дослідниця наголошує, що мотив як семантична одиниця тісно пов'язаний із темою літературного твору, яка є більш широким поняттям, а мотив фактично є її реалізацією через певні смислові складники. Мотив має певну конкретну оболонку (словесну, характерологічну або ситуативну визначеність, текстову оформленість; це може бути якесь слово, деталь, явище, образ тощо), про яку автор час від часу нагадує (Кушнірова, 1999: 7). Для кожної епохи чи літературної течії характерні свої комплекси мотивів; водночас виділяють т. зв. традиційні чи вічні мотиви, які є наскрізними для літератури впродовж усього її розвитку. Саме до таких і належить мотив дороги, який ще в архаїчній моделі світу виступає головним способом освоєння простору, своєрідною межею між «своїм» і «чужим» простором. Якщо «свій» простір – це рідна домівка, то «чужий» розпочинався «за порогом хати, коли перед людиною пролягала дорога» (Кобилко, 2014: 15). В. Шевчук в інтерв'ю зазначав, що міфологема дороги – «це життєвий шлях, стежка для втечі з дому (ескапізм), духовні мандри, житейська колотнеча... Дім обов'язково єднається з дорогами, стежками, без них він мертвий» (Монахова, 2007: 2).

У романі-баладі письменника «Дім на горі» образ дороги постає як шлях, який долають герої протягом життя: «Мали пройти по тій дорозі десять років. Через рік до них прилучиться на їхньому шляху ще один супутник, і наприкінці десятого року стане їх семеро» (Шевчук, 2013: 81). Дорога, на думку Марії Яківни, це й є саме життя, героїня стверджує: «Все життя, яке минає, синку, – це окремі сценки й картини, обличчя й епізоди. Ми їх стільки розгубили по дорозі! Але є одне... це наша присутність у всьому. Наша присутність – це й є та дорога» (Шевчук, 2013: 158). Коли ж людина сходить зі шляху, яким простує, вона помирає: «Кінець Микола відчує пізніше, коли вибиратиметься з дороги» (Шевчук, 2013: 81). Подекуди герої твору, як, наприклад, Галя, наділені здатністю бачити свої майбутні дороги, тобто своє подальше життя: «Було щось старече в

тому її погляді, бо тільки так можна було побачити дорогу в десять літ, що лежала перед нею. Побачила вона обличчя сина, який народиться через дев'ять місяців після цієї ночі, і відчула в очах, руках, у спині та в плечах утому від усієї тієї роботи, яку їй доведеться зробити, щоб утримати родину: стару, себе й сина» (Шевчук, 2013: 128). Отже, образ дороги в романі-баладі «Дім на горі» передусім символізує собою життєвий шлях, яким має йти персонаж, а також звершення і досягнення людини, перешкоди на її шляху, систему цінностей, до яких вона має прагнути.

Частково у творі образ дороги поєднується з колористичними епітетами, серед яких найпоширенішим є «синій». Мотив «синьої дороги» набуває різного значення у творі, зокрема Н. Кобилко стверджує, що синя дорога в першій частині роману В. Шевчука виступає символом пошуку внутрішньої сутності людини, її власного «я», істинної цінності життя (Кобилко, 2014: 77). Як приклад можна розглядати життя Хлопця, який уві сні побачив синю дорогу, що стала початком його мандрів, у процесі яких він шукає себе, пізнає справжню сутність життя, а в результаті здобуває гармонію і внутрішній спокій. Символічним початком чогось нового і незвіданого, передвісником материнства постає синя дорога й для Галі, оскільки саме на основі своїх візій жінка усвідомлює, що вона вже не сама, що на ній лежить відповідальність за нове крихітне життя: «Синя дорога текла й текла в просторінь. Ішли по ній невиразні, наче в туман закутані, тіні; довкола, як зорі, плавали людські лиця, а поперед усього ясніло, випромінюючи гостре світло, велике прозоре тіло. До нього й простували всі ті тіні, що їх побачила Галя, летів туди й великий сірий птах у сірому костюмі, лакованих туфлях і в солом'яному капелюсі. Галя мовчки благословила їх і мала на те право, адже матір'ю вона ставала, творителькою життя і його охоронницею» (Шевчук, 2013: 138). Марія Яківна уві сні теж бачить синю дорогу, по якій вона йшла зі своїм чоловіком Іваном: дорога символізує їхню молодість і взаємне кохання, яке вони змогли пронести через усе життя. Отже, можна дійти висновку, що синя дорога постає у значенні духовних пошуків для кожного героя, усвідомлення справжніх життєвих цінностей і пізнання себе, своїх прагнень і свого призначення.

Однак здебільшого в романі В. Шевчука «Дім на горі» образ «синьої дороги» уособлює сферу вічного – «світ колишніх людей та відлетіле життя» (Шевчук, 2013: 216). Це пов'язано, насамперед, з українською міфологією, у якій синій барви

надавали містичних ознак. Зокрема В. Войтович зазначав, що в етнокulturі наших предків синій колір «пов'язаний із «тим світом», із місцем перебування нечистої сили і виступає як атрибут «чужого» простору. Поряд із чорним кольором синій ототожнюється як колір смерті, трауру (Войтович, 2002: 456). Саме такого значення в романі В. Шевчука «Дім на горі» набуває подекуди образ «синьої дороги»: вона постає як смертна путь, переправа в потойбічне життя, символізує перехід людини зі світу живих у світ мертвих. Наприклад, «синьою дорогою» відходить Микола у той світ: *«Не дійшов туди тільки на десяток кроків. Застрочив кулемет і перерізав його, наче дерево. Він зігнувся, наче хотів щось роздивитись у ногах, і побачив, що в ногах його горять зорі. Побачив себе на незнайомій синій дорозі й рушив повільно по ній до круглого прозорого тіла, яке засвітилося раптом попереду»* (Шевчук, 2013: 81). Згодом цією дорогою він прийде до вікна своєї вдови Олександри провідати родину: *«Пізніше він пройде по цій дорозі ще раз. Єдиний раз, коли йому буде треба підійти до вікна своєї колишньої домівки й зазирнути туди, щоб побачити зворушливу трапезу своєї родини. Не перешкодить їм, а тихо відійде...»* (Шевчук, 2013: 45).

На «синій дорозі» герої роману можуть зустріти всіх родичів і близьких, які відійшли в той світ: *«Вряди-годи озиралися вони на синю дорогу, по якій йшов Микола, приставляли долоні дашком і вдивлялися. Але тут не було в нього знайомих облич – залишив їх позаду, у тій справжній хаті, а ще вони були в тій прозорій кулі, до якої простував. Знав: чекає там на нього малий хлопець – брат, і ступне йому назустріч молодий батько, куди молодший за нього. Триматиме він під руку зовсім стару його матір, їм не буде ніякого діла до тої великої поміж себе різниці»* (Шевчук, 2013: 43). Синю дорогу у своїх спогадах бачить і Марія Яківна, відчуваючи, що скоро нею піде й вона: *«Синю дорогу побачила вона і високого, чорноволосого, вусатого чоловіка на ній. Чоловік той озирався до неї, немов зважувався: пізнавав її чи ні... Побачила на тій дорозі ще двох: дочку свою та її чоловіка. Дочка була в такому віці, як тепер Галя, і майже нагадувала Гаю. Чоловік її теж був високий і темноволосий, але за дружину свою старший. Простягли там, на синій дорозі, руки одне до одного і з'єдналися.*

*– Ти вже мені вибач, але я таки дочекаюся дівчинки, – сказала вона своєму чоловікові на тій синій дорозі, і він, розуміючи, твердо їй кивнув»* (Шевчук, 2013: 189).

Н. Кобилко зазначає, що В. Шевчук часто наділяє образ дороги гротескними, страхітливими

характеристиками (Кобилко, 2013: 78), наприклад Оксана бачить сон, який викликає в неї почуття жаху, відчаю, страху перед невідомістю, безвихідь: *«Вона йшла по якійсь синій дорозі, біля неї поруч ступав, накульгуючи, батько, і йшли вони до крихітного будиночка, на порозі якого сиділа стара як світ бабуся. ... Їй стало страшно на тій дорозі, хоча вона добре знала, що то за шлях – світ колишніх людей та відлетіле життя»* (Шевчук, 2013: 276–277). У цьому фрагменті синій шлях слугує переправою для предків із потойбіччя в сновидіння героїні. Цікаво, що Оксані наснилися померлі родичі саме тоді, коли до неї почав прилітати загадковий гість. Розуміємо, що вони не бажають їй лиха, а прагнуть застерегти від помилок, які можуть зруйнувати життя, попередити про небезпеку, захистити. Синя дорога у цьому фрагменті виступає містичним символом єднання поколінь, нерозривності родинних зв'язків, містком між минулим і сучасним.

У романі В. Шевчука «Дім на горі» мотив синьої, чи небесної, дороги постає у значенні символу пошуку внутрішньої сутності людини, її справжнього «я», істинної цінності життя і, відповідно, способу психо-інтуїтивного пізнання власної долі персонажами. Окрім того, вона асоціюється зі смертю, потойбічним життям, до якого наближається кожна людина, що також свідчить про переосмислення нею цінностей, усвідомлення швидкоплинності життя і свого призначення. Саме на синій дорозі можна зустріти своїх померлих родичів або побачити майбутнє, а отже, усвідомити зв'язок поколінь чи отримати якусь підказку, що теж є шляхом до самоусвідомлення і прозріння.

Сучасний прозаїк В. Даниленко вважає себе продовжувачем традицій В. Шевчука, він акцентує на певній ідентичності своєї творчої манери «з естетикою Валерія Шевчука, вихованого на культурі готики, бароко та містиці давніх українських філософів» (Література, 2006: 5). Водночас літературознавці наголошують на тому, що В. Даниленко розширює тематичні обрії романного жанру, урізноманітнює виражальні засоби й форми реалізації художнього матеріалу, спонукає читача до філософських та психологічних рефлексій (Яблонська, 2016: 232). Ці слова безпосередньо стосуються його роману «Кохання в стилі бароко», щодо якого Н. Яблонська зазначала, що часова й просторова багатовимірність, яку створює автор в романі, стає площиною для екзистенційних відкриттів героя. Вона акцентує на двовимірному просторі (реальність та потойбіччя), тривимірному часі (минуле – теперішнє – майбутнє), амбівалентному і водночас «герметичному» художньому

світі (дійсне – умовне, гармонія – хаос, психологічне – фантастичне, іронічне – таємниче), вставних новелах-історіях, розгорнутих містичних й екзистенційно-філософських мотивах, які інтегруються у цілісний текст за допомогою кінематографічного монтажу та композиційної мозаїчності (Яблонська, 2016: 234).

Усі зазначені змістові і формотворчі компоненти поєднуються в тексті роману завдяки композиційному прийому дороги: архітектор Валерій Колядевич допомагає загадковій жінці Юлії Маринчук розгадати кросворд, який залишив її покійний чоловік. Розгадка цього кросворду обертається навколо тринадцяти проклятих місць Києва і символізує життя Колядевича. Роман сповнений містики і зв'язків із потойбіччям: письменник приводить героїв до Будинку невітійної вдови, Будинку з химерами, Будинку з Каріатидами, аптеки з атлантами на вулиці Саксаганського. Уже під час розгадування першої загадки кросворду («Родичка тих, що сидять біля вікна з очима, змащеними фарбою зеленого будинку, вразила стару поміщицю в саме серце, заклавши в її свідомість думку про скору смерть, бо так захотілося качуру з носом папуги ара») (Даниленко, 2009: 32)) з'являються згадки про смерть, передчуття чогось трагічного. Герої потрапляють до будинку Вишневської на Подолі, що пов'язаний із Зеленим будинком із котами, які, будучи ритуальними тваринами, стають провідниками між світом реальним та містичним. Подібними пунктами в романі є також міст Патона, де часто відбуваються аварії, забутий Зелений театр, замурована брама Заборовського та Лиса гора, яка здавна вважалася місцем відьомських шабашів: «У підземеллях Лисої гори є перелаз на той світ, який з'єднує світ живих і мертвих. Колись у Вальпургієву ніч на Лису гору злітали відьми з усієї Європи і збиралися померлі розпутні жінки. Через цей перелаз до нас проникають духи добра і зла» (Даниленко, 2009: 46). Указані локуси є ніби переправами з потойбічного в реальний світ, а мандрівка героїв, з одного боку, наближає їх до розгадки кросворду, а з іншого – репрезентує проміжний, випробувальний етап життя героя між різними світами.

Розгадуючи загадки й мандруючи Києвом, Валерій Колядевич пізнає самого себе, осмислює життя, розмірковує про цінність таланту й стосунки між чоловіком і жінкою, тобто здійснює психо-інтуїтивне пізнання себе і світу. Із цього приводу В. Топоров пише, що дорога метафорично може означати й лінію поведінки (особливо часто моральної, духовної), своєрідний звід правил, закон, вчення, свого роду віровчення, релігію (Топо-

ров, 1983: 286). Тобто цю мандрівку можна інтерпретувати як осмислення героєм власного життєвого шляху, вона трансформується в метафору життя, що супроводжується процесом пошуку себе й відповідей на екзистенційні питання, що є основою для творення власного «я».

Урешті, виявляється, що це дорога Валерія Колядевича до смерті: як казковий герой, він проходить випробування, загадані йому смертю, з метою пізнати себе і в такий спосіб вивищитися над буденним життям, досягнути слави: «Іноді смерть прибирає подобу молодої жінки, щоб забрати найталановитішого чоловіка ... Якщо слава приходить за життя, то іноді помилково заходить не в ті двері. Якщо слава приходить після смерті, то завжди приходить за адресою. Кожне покоління має великі постаті, але їхня велич не завжди помітна сучасникам. Буденщина створює багато метушні, в якій губляться великі люди. І коли повинь суєти спаде, залишаться вершини» (Даниленко, 2009: 183).

Юлія Маринчук є подобою смерті архітектора Валерія Колядевича: впродовж твору він постійно натрапляє на якісь підказки, наприклад йому наснилася Юлія, котра купила для нього великий будинок, в якому він житиме. Спустившись на прохання Юлії до погребу, він «побачив батька з чаркою горілки. – Ти вже прийшов? – зрадив батько» (Даниленко, 2009: 166). Оскільки в реальності батько Колядевича вже помер, то цей сон є ніби передчуттям: Юлія – провісниця смерті, котра відведе Колядевича в потойбіччя, символом якого виступає погреб. Отже, навіть у снах головного героя образ дороги постає у значенні шляху в потойбіччя.

Загалом архітектор ніби постійно відчуває наближення смерті, зокрема він неодноразово зауважує: «...Не люблю, коли в спину дихає смерть» (Даниленко, 2009: 27) чи «Не знаю, як у тебе, а в мене таке передчуття, що як тільки я це розгадаю, все закінчиться або весіллям, або чимсь жахливим» (Даниленко, 2009: 225). Отже, можемо говорити про інтуїтивне пізнання героєм свого майбутнього, передчуття кінця свого земного життя. Із цього приводу Юлія наголошує, що саме життя є дорогою до смерті, а отже, шляхом пізнання себе: «У кожній людині схована смерть, тому пізнання себе – це пізнання своєї смерті» (Даниленко, 2009: 150). На шляху до власної смерті Колядевич позбавляється егоцентричності та самозакоханості, владності та тиранічності, на поверхню виходять справжні, раніше приховані риси його особистості: чутливість, вразливість, імпульсивність.

**Висновки.** Мотив «Небесної дороги» у романі В. Даниленка «Кохання у стилі бароко» є основним композиційним прийомом: він виступає у значенні життєвого шляху головного героя, його руху до смерті, в процесі якого відбувається пізнання персонажем своєї справжньої сутності й осмислення екзистенційних проблем, а також пошук власного «я».

У романі-баладі В. Шевчука «Дім на горі» мотив дороги є багатозначним символом: для одних героїв вона уособлює душевний спокій, щастя, пошук сутності існування, для інших – біль, втрати, страхи й розчарування. «Синя дорога» виступає як шлях до пізнання справжньої сутності життя, символ пошуку себе; частково у творі дослі-

джуваний мотив асоціюється зі смертю, наближенням до потойбічного життя, що також свідчить про переосмислення людиною своїх цінностей, усвідомлення свого призначення. У творі В. Шевчука досліджуваний мотив набуває ширшого тлумачення порівняно з романом В. Даниленка, вбирає в себе більший спектр значень, що загалом пов'язано зі світоглядною концепцією і мистецьким задумом автора, а також із його закоріненістю у фольклорно-міфологічні традиції українського народу й рецепцією барокової літератури.

Перспектива подальших досліджень полягає у порівняльно-зіставних студіях, присвячених репрезентації мотиву дороги в інших творах В. Шевчука й В. Даниленка.

### СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Войтович В. М. Українська міфологія. Київ : Либідь, 2002. 662 с.
2. Даниленко В. Кохання в стилі бароко. Львів : Піраміда, 2009. 300 с.
3. Коваленко Д. О. Моделювання образів часопростору в сучасному українському романі : дис. ... канд. філ. наук : 10.01.01 ; Інститут літ-ри ім. Т. Г. Шевченка НАН України, Київ 2018.
4. Кобылко Н. А. Реальний і міфологічний хронотоп дороги в романі Валерія Шевчука «Дім на горі». *Наукові записки ХНПУ ім. Г. С. Сковороди*. 2014. Вип. 2(78). Ч. II. С. 74–81.
5. Кобылко Н. А. Міфологема «дорога» в українському фольклорі. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Філологія»*. 2014. № 9. С. 15–17.
6. Кушнірова Т. В. Мотив як літературознавча категорія: ознаки і типологія. *Вісник Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка*. 2004. Вип. 1(34). С. 3–11.
7. Левкиевская Е. Е. Дорога. Славянские древности. *Этнолингвистический словарь*. Москва, 1999. С. 124–129.
8. Література після падіння залізної стіни... Розмова Мартина Пастушака з Володимиром Даниленком. *Кур'єр Кривбасу*. 2006. № 200 (липень). С. 3–10.
9. Монахова Т. Концепти «Дім» і «Дорога» у творах Валерія Шевчука: коментар письменника. *Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах*. 2007. № 1. С. 90–92.
10. Топоров В. Н. Пространство и текст. *Текст: семантика и структура*. Москва : Наука, 1983. С. 227–285.
11. Хомеча Н. Діалог епох: українське бароко і постмодернізм («Екзотичні птахи і рослини» Ю. Андруховича). *Слово і Час*. 2002. № 11. С. 59–64.
12. Шевчук В. Дім на горі. Київ : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2013. 600 с.
13. Яблонська Н. Романістика В. Даниленка в контексті художніх шукань великої прози початку XXI ст. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Серія «Філологічні науки. Літературознавство»*. 2016. № 1(326). С. 232–237.

### REFERENCES

1. Voytovych V.M. Ukrayins'ka mifolohiya [Ukrainian mythology]. Kyiv: Lybid, 2002. 662 p. [in Ukrainian].
2. Danylenko V. Kokhannya v styli baroko [Baroque Love]. Lviv: Pyramid, 2009. 300 p. [in Ukrainian].
3. Kovalenko D. O. Modelyuvannya obraziv chasoprostoru v suchasnomu ukrayins'komu romani [Modeling of Time Space Images in Contemporary Ukrainian Novel]: Diss. Cand. Phil. Sciences: 10.01.01 / Institute of Lit.-Rys. TG Shevchenko NAS of Ukraine, Kyiv 2018. [in Ukrainian].
4. Kobylko N. A. Real'nyu i mifolohichnyy khronotop dorohy v romani Valeriya Shevchuka «Dim na hori» [Real and mythological chronotope of the road in Valery Shevchuk's novel «House on a Mountain»]. Scientific notes of KhNPU them. G.S. Skovoroda. 2014. Vol. 2 (78), Part II. Pp. 74 – 81. [in Ukrainian].
5. Kobylko N. A. Mifolohema «doroha» v ukrayins'komu fol'klori [Mythologem «road» in Ukrainian folklore]. Scientific Bulletin of the International Humanities University. Series: Philology. 2014. №9. Pp. 15 – 17. [in Ukrainian].
6. Kushnirova T. V. Motyv yak literaturoznachna katehoriya: oznaky i typolohiya [Motive as a literary category: features and typology]. Bulletin of Poltava State Pedagogical University named after VG Korolenko. 2004. Vol. 1 (34). Pp. 3 – 11. [in Ukrainian].
7. Levkyevskaya E. E. Doroha. Slavyanskyye drevnosty [Road. Slavic Antiquities]. Ethnolinguistic Dictionary. Moscow, 1999. pp. 124 – 129. [in Russian].
8. Literatura pisylya padinnya zaliznoyi stiny... [Literature after the fall of the iron wall ...]. Martin Pastushak's conversation with Vladimir Danylenko. Courier of Kryvbas. 2006. No. 200 (July). Pp. 3–10. [in Ukrainian].
9. Monakhova T. Kontsepty «Dim» i «Doroha» u tvorakh Valeriya Shevchuka: komentar pys'mennyka. [Concepts of «House» and «Road» in the works of Valery Shevchuk: commentary of the writer]. Ukrainian language and literature in secondary schools, high schools, lyceums and colleges. 2007. № 1. P. 90 – 92. [in Ukrainian].

10. Toporov V. N. Prostranstvo y tekst. Tekst: semantyka y struktura [Space and text. Text: semantics and structure]. Moscow: Science, 1983. P. 227 – 285. [in Russian].
11. Khomecha N. Dialoh epokh: ukrayins'ke baroko i postmodernizm («Ekzotychni ptakhy i roslyny» YU. Andrukhovycha) [Dialogue of the Epochs: Ukrainian Baroque and Postmodernism («Exotic Birds and Plants» by Yu. Andrukhovych)]. Word and Time. 2002. №11. Pp. 59 – 64. [in Ukrainian].
12. Shevchuk V. Dim na hori [House on the mountain]. Kiev. A-BA-BA-HA-LA-MA-HA, 2013. 600 p. [in Ukrainian].
13. Yablonskaya N. Romanistyka V. Danylenka v konteksti khudozhnikh shukan' velykoyi prozy pochatku XXI st. [The Novel of V. Danylenko in the Context of Artistic Search for Great Prose of the Beginning of the 21st Century]. Scientific Bulletin of Lesya Ukrainka Eastern European National University. Series: Philological Sciences. Literary Studies. 2016. № 1 (326). Pp. 232 – 237. [in Ukrainian].